

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 november Ról-ról

Fáy Miklós: Don Juan a Kiskörúton (Závada Pál: Jadviga párnája. Orlai Produkció. Belvárosi Színház, Rendező Hargitai Iván.)

Két színházban is Mozarthoz folyamodnak, meglepő módon, és a Don Giovannihoz, pedig azt hinné az ember, hogy manapság a legaktuálisabb Mozart-opera a Cosi fan tutte, elveszítettük már azt a kellemes borzongást, amit az ördög, kőszobrok vagy a partnereit gyakorta váltogató férfihős jelent. Ugyan már, hatszáznegyven Itália földjén, az is egy szám? Egy átlagos popsztár háromezernél kezdődik, mégsem szeretnék rájuk hasonítani.

A Don Giovanni szól az Örkény Színházban, a Liliomfi alatt, méghozzá elég bőségesen, amiből lehet már sejteni, hogy Mohácsi & Mohácsi már megint messzire jutott az eredetitől, állandó szerzőtársuk, a hegedűs Kovács Márton pedig még messzebbre viszi őket: Mozartot népiesíti, verbunkoztatja. Magyarul énekelnek, csárdásoznak, hejehujáznak, közben a nyersfordítást éneklük, rámásolják a világ eseményeit a magyar színház hőskorára. Amikor ők már ott tartottak, amikor ilyen operák már klasszikusokká váltak, akkor itt még Liliomfinak hívták a sztárszínészt. De a lényeg, persze, ugyanaz volt, ha az ember sztár, akkor nyugodtabban tud csajozni, Mariska vagy Piroska vagy mint az ide kitalált új színésznő, Róza, Liliomfi egójának áldozatai.

Nem valami nagy leleplezésre kell gondolni, Liliomfi az, akiből Almády lesz egy másik darabban, a szép, klasszikus fejű Almády, egyikük sem azért színész, hogy vadászhasson a szoknyára, azért vadásznak, mert színészek, akiknek ez a civil szerepük, ha van ennek értelme. Nincs személyiség, csak szerepek színpadon és azon kívül. Voltaképpen keményen bánnak Mohácsiék Liliomfival, de nem baj. Úgyis bele vannak szerelmesedve az egész színházba, de úgy, hogy ragadós az érzelmük, mint az általános iskolai nagy föllángolások, amikor érdekes módon minden fiú ugyanabba a lányba szerelmes. Irigyen nézem ezeket a furcsa embereket, akik színészként azt játsszák, hogy színészek, és megmutatják, hogy mi benne a jó. Van egy ember, aki nyilvánvalóan nem hasonlít Gyuri pincérre, sokkal alacsonyabb, soványabb. A haja sem szőke, de fölragaszt egy szakállt, és mindenki azt mondja neki, szevasz, Gyuri, hozz egy icce bort.

Varázslat. Az az érzésem, hogy ez a fajta varázslat nem nagyon bírja el a Don Giovannit, voltaképpen mindig fáraszt, hogy olyan hosszan bonyolódnak bele a népies Mozart-témába, és a végén is inkább csak használják, hogy le legyen végre zárva a darab, megesküdték, hogy végeznek fél 11-ig. Nem következik a finálé az előzményekből, bár lehet mondani, hogy ez is tehetséges tévedés, az eredeti Don Giovanniából sem következik a saját fináléja, mégis milyen jól megvagyunk vele.

Bárcsak sikerült volna valami hasonló különbékét kötni a közeli színház közeli bemutatójával,

Jadviga párnájával. A nyersanyagot, látjuk, körbeadták, könyvből film, most meg színdarab, nagyon kell annak igyekeznie, aki el akarja kerülni a dél-alföldi szlovák kisebbség kalandjait két világháborún át. A kérdés lehet, hogy aggályoskodó, de elkerülhetetlen: megéri? Lehetséges? Átmenthető-e színpadra a könyvlelapon kényelmesen megélt történet, a sok szereplővel, szerteágazó cselekménnyel, erotikával és néprajzzal együtt? Balsejtelmek gyötörnek.

Nem attól félek, hogy nem menthető át, mert abban körülbelül biztos vagyok, csak az nyomaszt, hogy megint meg kell érteni valamit, elfogadni, hogy a lehetetlenre vállalkoztak, és tessék megnézni, ahhoz képest mégis elég sokan ücsörögnek a Belvárosi Színházban, többen viszik haza az üzenetet, vagy ne legyünk ennyire naivak, de akkor is: többen tudják, hogy egyáltalán miről is van szó, milyen párnája van Jadvigának. Miért kell nekem eleve rokonszenvel nézni egy előadást?

Egyébként is fordított a gondolkodás, nem Závada Pál regényét alkalmazták színpadra, hanem Závada írt egy színdarabot, nyersanyagként használva a saját regényét. Kellett hozzá színiigazgató és rendező, akik megrendelték tőle, kellett hozzá egy meglepő (pesszimiztáknak nem is meglepő) fordulat a színházpolitikában, amelynek következményeképp az Új Színház Jadvigára alkalmatlanná vált, kellett hozzá az Orlai Produkció, hogy végül eljussunk a kis színpadi térhez, kevés szereplőhöz.

Talán jobb lett volna kicsiben gondolkodni, megmaradni az adaptációnál, mert ami most történik a színpadon, az nagyon gyenge. Megpróbálnak a történetre ráerőszakolni valami elemelt formát, ami ellen a cselekmény kézzel-lábbal tiltakozik. A Jadviga párnája igaz, hogy nem színpadra teremtett történet, de van egy szála, amely során mégis megélhetne ott: fokozatosan tudunk meg egyre többet a szereplőkről, lassan derülnek ki a dolgok, oszlik a homály. Van így benne valami krimyszerű, és lehet azt is mondani, hogy hiszen a krimi sem a színházban érzi magát a legjobban, és legalább lehet mondani látványos kivételeket. A Jadviga párnája színpadi változatában sincsenek nagy párbeszéddek, nagy monológ is csak egy, bár ne volna az se, nem csattannak össze nagy jellemek a nyílt színen, ahogy színdarabban kell, inkább üzengetnek egymásnak, inkább hallgatnak, tűrnek, feszülnek, robbannak. Závada Pál ezt a drámaiatlanságot akarja egy ravasz fordulattal előnyre váltani, mintha azt mondaná, hogy neki ez nem is kell, nem is célja, számára ez meghaladott állapot. Így lesz a voltaképpen földközeli cselekményből absztrakció, megemelt színház, balett és opera. A szereplők időnként recitálni kezdenek, lendületet adva a történetnek, mint egy fordított operában, ahol nem kitágítja az időt egy-egy ária, meglassítva és részletesen dolgozva föl a pillanatot, hanem éppen ellenkezőleg: énekelve mesélik el azt, aminek az eljátszására nincs idő. Ott van a megoldás az igaz körül, egy olyan darabban, ahol időnként szlovákul beszélnek, az operai áthallás szinte természetes, hiszen alapvető dalszínházi élmény, hogy nem értjük a szavakat, és mégis pontosan tudjuk, miről van szó, azonban túl nagy az operán a kulturális teher, máshová visz, mint ahová indultunk.

Nem így kerül a Don Giovanni a darabba, az csak egy zenei betét, Jadviga és Ondris operába megy, nem nagyon értem, miért fontos az esemény, de biztos az, nekem csak annyi jut az eszembe róla, hogy a század első felében aligha nevezték Magyarországon Don Giovanninak a darabot, akkoriban ez még nálunk csak Don Juan volt.

Szól a zene, szaxofon, zongora, és nemcsak az énekhangot kíséri, de a mozdulatokat is. Hargitai Iván rendezésében mindenki sokat dolgozik, még akkor is, ha csak pár szavas a szerepe. Egyrészt azért, mert többszörös a szereposztás, a főszereplők mellett többen is játszanak különböző karaktereket. A megoldás ilyenkor a főiskolás gyakorlatot követi, a különböző jelmezek különböző embereket jelölnek, nincs is vele semmi gond. Az némileg meglepő, hogy a harcedzett színészek között vannak, akik be is érik ennyivel, Pokorny Lia akár Anci, akár Irmus, nincs nagy különbség, mindig ugyanaz a hiányérzet marad, mondja a

szöveget, nincs sok köze hozzá. Van ellentéte is, Szikszai Rémusz, aki valóban átalakul, ha bőrkabátos komenista, akkor káromkodik, tájszól és szotyolázik, ha zsidó fényképész, akkor szemüveges intellektussá válik, jelenléte végig bravúros és természetes, öröm nézni.

A szerepek többszörözése mellett a színészeknek akkor is dolgozniuk kell, ha csak színpadon maradnak, jellegzetes és könnyen kiismerhető Ladányi Andrea-mozdulatokkal követik az eseményeket, aminek egyáltalán nem látni az értelmét és a tartalmát, elmondanak valamit, és közben Pokorny Lia szenvedélyesen vonaglik a háttérben, vagy Takács Katalin üdögél valami különös, természetellenes pózban, komor díszletasszony, fogadja együttérzésemet.

Lehet, hogy nem szorul rá, az előadás végül sikeres, a közönség elfogadja, hogy nem érti, de biztosan jó valamire. Segítenek a színészek, Ónodi Eszter, aki megint a buja nőszemélyt alakítja, jóval kevesebb ez, mint amire Jadviga kapcsán gondol az ember. A színházra is igaz, ami a reklámokra: sex sells, a szex eladja az árut. Vannak, akik belejönnek a darab során, számomra rögtön a kezdéskor pánikot okozott Gáspár Sándor, ahogy komor tekintettel, a szokásos lóképet vágva bejött, jaj nekünk, még egy félkegyelmű-kabinetalakítás, aztán elmaradt a rutin, és megjött helyette a tartalom.

A gyenge pont szegény Pál András, bár a szegény szót rögtön vissza is vonom, nagyon ellenszenves, ahogy parádézni próbál, és mint valami reinkarnálódott Latinovits Zoltán mondja a nagymonológot, minden szava hamis, minden szava hiteltelen és nyüszítenivalóan maníros. Ha lett volna rendezői figyelem, nem engedi, hogy a fiatal színész ezeket a szörnyű pillanatokat okozza mind magának, mind a közönségnek, csak hát túl sok a sallang, túl sok formai megoldással kell bíbelődni, túl kevés a forma és a tartalom közötti megfelelés. Ettől szenvedünk mindannyian.

Závada Pál: Jadviga párnája. Belvárosi Színház, Orlai Produkció. Rendező **Hargitai Iván.**

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Fáy Miklós: Ápor és szerelem (Heltai Jenő: Naftalin. Szombathely, Weöres Sándor Színház, rendező Mohácsi János. Illetve Budapest, Radnóti Színház, rendező Szabó Máté.)** Eljutottam a Mohácsi-rajongásnak arra a fokára, amikor már más színházban,...
2. **Fáy Miklós: Két bolha egy fülbe (Georges Feydeau: Bolha a fülbe. Radnóti Színház, rendező Mohácsi János. Békéscsabai Jókai Színház, rendező Merő Béla.)** Nem a színházi tanácstalanság netovábbja a Bolha a fülbe? Amikor...
3. **Fáy Miklós: Értelme nincsen (Ashlin Halfnight: Az Isten előszobája. FÜGE – Kőszegi Várszínház produkció. Rendező Mattyasovszky Zsolnay Bálint.)** Az első fél órát folyamatos diadalmámborban töltöm, Járó Zsuzsa miatt...
4. **Fáy Miklós: Áldott szegénység (Aki Kaurismäki: Bohémélet. Örkény István Színház. Rendező Ascher Tamás.)** Tartja magát Murger, vagy mi tartjuk magunkat bizonyos elvekhez, ami...
5. **Fáy Miklós: Tragédia és bimbózó lányok (Sofi Oksanen: Tisztogatás. A Kaposvári Csiky Gergely Színház előadása, rendező Valló Péter.)** Nem ismerem a számokat, nem

2013.09.24. Fáy Miklós: Don Juan a Kiskörúton (Závada Pál: Jadviga párnája. Orlai Produkció. Belvárosi Színház, Rendező Hargitai Iván.) - Mozgó Világ Online
tudom, végül mennyit sikerült eladni...

Cimkék: Fáy Miklós